

Љубиша Јовановски

349.444:340.13(497.7)

Министерство за транспорт и врски

Раководител на Сектор за комунални работи и инфраструктура

Легислативните предизвици во однос на домувањето низ практиката на Министерството за транспорт и врски

Кои закони, стратегии и програми го третираат проблемот на домување во Македонија?

Стратегијата за домување е усвоена од страна на Владата на РМ во 2007 година, врз чија основа, во 2009 година, во месец август, се донесе нов Закон за домување. Има и Програма на Владата, која се усвојува секоја година, во однос на изградба и одржување на станбениот простор во сопственост на РМ, во која се предвидени три типа на станови, од кои еден е класично социјален. Согласно Програмата за изградба на станови, со средства од Буџетот на РМ и средства од кредитот на Развојната банка при Советот на Европа, во висина од 50 милиони евра, предвидената изградба од 1.708 стана е зголемена на 1.728 стана, низ цела Македонија.

Секако, има и други подзаконски акти кои се носат согласно Законот за домување. Сега се работи на нормативи за минимално и соодветно домување, односно на утврдување кои елементи треба да ги содржи, каков квалитет на инфраструктура треба да биде приклучен за да се задоволат минималните услови за живеење и минималните потреби. Треба да се

усвои и закон за социјално домување. Истиот е во фаза на изготвување, беше и во владина процедура, но имаше некои контрадикторности во врска со преклопување на ингеренциите со владината Комисија за домување.

Кои новини ќе се воведат со законот за социјално домување?

Законот за социјално домување е многу важен закон, особено кога се работи за обезбедување на начин и услови за доделување социјални станови. Со тој закон би требало да се утврдат сите социјални корисници кои треба да примаат помош за домување. Со тој закон треба да се утврди кои граѓани во државата се загрозувани во однос на домувањето. Групи кои треба да бидат определени како приоритети кои државата треба да ги обезбеди со домување. Овие групи треба да се стекнат со ова право по основ на социјална заштита.

Законот треба да се заснова врз три столба. Првиот столб се однесува на: утврдување база на податоци; евидентирање на граѓаните; кои се потребите од домувањето; за кои граѓани; и колку ги има. Преку центрите за социјална работа треба да се утврди бројот на граѓаните кои имаат проблем со домувањето.

На пример, постојат лица кои живеат во рурални куќи, неевидентирани во катастар. Граѓаните се пријавуваат како лица кои не поседуваат куќа, па најпрвин треба да се направи евиденција по центрите за социјална работа. Условите за живеење во куќа може да се подобрат за 1.000 или 1.500 евра. Ако на овие лица им доделите стан, губите стан кој чини над 20.000, до 30.000 евра, но ја губите и куќата која останува празна. Од тој аспект, законот за социјално домување треба да обезбеди начин за давање на средства за ревитализација, односно подобрување на домувањето преку мерки на минимално и соодветно домување, односно тоа би било дефинирано во правилникот кој ќе произлезе од Законот за домување.

Вториот столб се однесува на видови објекти и тип на сместување за остварување на домувањето. Во таа смисла, ако се земат, на пример, бездомниците, ако истите планират директно да ги вселите во станбена зграда заедно со граѓани кои имаат техничка култура на живеење во станбена зграда, нешто што на бездомниците им недостасува, може да се соочиме со проблем. Од тој аспект, треба да се направи градација за ресоцијализирање, односно за сместување на граѓаните по разни установи. Најпрвин, овие луѓе треба да се сместуваат во прифатни центри, каде постојат воспоставени стандарди, да им се помага во стекнувањето на основните навики поврзани со хигиената, потоа истите да се преместат во групни домови, со заеднички простории, дури потоа да се преместат во установи каде тие имаат одреден степен на интимност, што значи полека работите на нивна ресоцијализација. Од една страна, ги промовирате нивните услови, но од

друга страна, правата мораат да се заслужат. Тоа би подразбирало и нивно вработување, како истите би можеле да ги одржуваат домовите. Потребно е да постои субвенционирање од страна на државата, но не севкупно покривање на трошоците. Сепак, исклучок би биле лицата кои се трајно неспособни за остварување на приходи, тоа не се голема група на лица, корисници на постојана парична помош, туку нивниот број е утврден. Во однос на домувањето, веројатно се потребни не повеќе од 10.000 стана за да се задоволат потребите во државата.

Третиот столб е субвенционирањето за домување. Субвенционирање на било какви трошоци, вклучувајќи ја киријата, комуналната давачка, инвестиционото тековно одржување. Субвенционирањето за социјалното домување, може да биде на било каков начин, и по било која основа, и од било кој аспект на домувањето, но тоа е работа на МТСП. Дистрибуцијата, распределбата, ја прави независен орган, тоа е Станбената комисија на Владата, врз основа на правила, согласно методологијата за непрофитно домување, опфатена со Законот за домување.

Кои ранливи категории се опфатени со оваа Програма?

Првата категорија се децата без родители, кои добиваат станови без разлика на критериумите. Но, истите не ги добиваат како свои, туку на користење. Потоа, има инвалидизирани лица, самохрани родители, корисници на постојана или социјална парична помош.

Во кои градови до сега се изградени вакви станови?

За сега, вакви станови има во: Кичево, Крива Паланка, Кавадарци, Македонска Каменица, Охрид и Скопје.

Кои се главните предизвици во однос на законските прописи во делот на домувањето?

Главен предизвик за домувањето е тоа што треба да се стави ред. Не случајно, еден голем дел од законот се однесува на управувањето со станбените згради. Наспроти сите коментари во однос на тоа, управувањето значи дека во една колективна зграда, евентуалното влошување на условите на индивидуалните станови влијае и врз другите станари. Но, иако полека, сепак се гледа голем број на регистрирани единици. Тоа е најголемиот предизвик, сè друго е техничка работа.

Дали локалните заедници преку процесот на децентрализација имаат одредени права во делот на поддршка на домувањето?

Секако дека имаат, но не само права, имаат и обврски, во однос на: евидентирањето на станбените згради, на управителите, контрола на тоа кој и што работи на нивна територија, дури имаат и права да формираат свој станбен фонд.

Дали постојат иницијативи и активности кои произлегуваат од локалните самоуправи во однос на реализирање на проекти за поддршка на домувањето на локалното ранливо население?

Сега за сега, во оваа област активностите

на локалните самоуправи се скромни. Тоа, можеби, е резултатот на фактот што со децении домувањето беше во надлежност на државата. Има една иницијатива од општина Шуто Оризари, заедно со МТСП, за изградба на социјални станови. Оттука, општина Шуто Оризари е првата во реализација на ваква иницијатива. Општината Велес има иницијатива со Хабитат, но тоа се смета за приватна иницијатива. Тоа е на ниво на некој зародиш, но добро е. Но, полека се увидува дека постои можност за користење на кредити од странски донации. Полека, локалните самоуправи увидуваат дека домувањето е еден сегмент што треба да го реализираат, но тоа мора да разбереме дека е скапо.

Какви промени очекувате да донесе, популарно наречениот, Закон за легализација на дивогорадбите?

Законот за дивогорадби ќе придонесе да се приберат добри средства за локалната самоуправа да ја оствари функцијата на инфраструктурата. На пример, во најурбаната општина во Македонија, Аеродром, има 3.000 дивогорадби. Со легализацијата на дивогорадбите, ќе се соберат средства за реализирање на проекти поврзани со инфраструктурата, таму каде не постои улично осветлување, канал, канализација, со цел да се постигнат основните стандарди. Стандардите не подразбираат само површина согласно која има 20 м² по човек, туку и приклучок на соодветна инфраструктура. Законот за дивогорадби, или поточно, Законот за регулирање на објекти со несоодветна документација, ќе придонесе за решавање на проблемите со дивогорадбите и проблемите со инфраструктурата.